

Особливості митного оформлення гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану в Україні

Тривалий час Україна протистоїть збройній повномасштабній агресії з боку росії. Протягом всього періоду дії воєнного стану громадяни країн усього світу, уряди, благодійні організації, підприємства різного масштабу спрямовують свої зусилля на допомогу біженцям, громадянам нашої держави та Збройним силам України. Однак у процесі ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України виникає багато процедурних питань, особливо якщо мова йде про товари військового призначення та/або подвійного використання.

Відповідно до положень Закону України «Про гуманітарну допомогу», гуманітарна допомога – це безоплатна цільова адресна допомога у грошовій чи натуральній формі (безповоротна фінансова допомога, роботи, послуги, добровільні пожертвування товарів, продуктів тощо), що надається вітчизняними або іноземними донорами у зв'язку з виникненням надзвичайної ситуації (збройний конфлікт, стихійне лихо, техногенна катастрофа тощо) [3].

З початком російсько-української війни у 2014 році більш ніж 50 країн світу розпочали постачання гуманітарної та фінансової допомоги Україні (у тому числі понад 30 іноземних компаній та низка міжнародних організацій), однак з початком повномасштабного вторгнення агресора 24 лютого 2022 року обсяг донорства значно збільшився [7].

Варто зазначити, що вказаний перелік є неповним: станом лише на 16 квітня 2022 року в Україну було завезено 270 тис. тонн гуманітарної допомоги [8].

За даними німецької агенції «Statista», Естонія, Латвія та Польща надають найбільший обсяг допомоги Україні, якщо брати співвідношення виділених ресурсів та внутрішній валовий продукт цих країн (рис. 1).

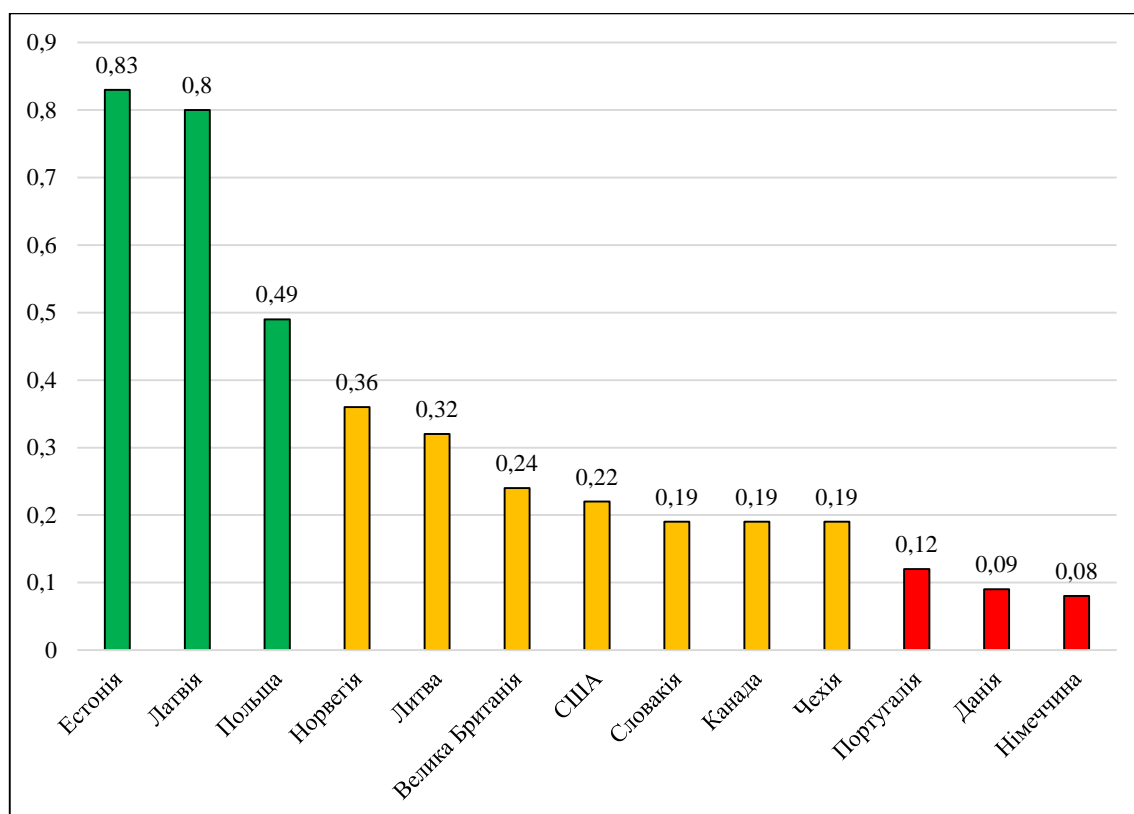

Рис. 1. Країни, що беруть участь у допомозі Україні [1]

У зв'язку з такими обсягами надходжень, Кабінет Міністрів України затвердив ряд нормативноправових актів, відповідно до положень яких пропуск допомоги через митний кордон та порядок її митного оформлення було максимально спрощено.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 224 затверджено перелік категорій товарів, що є гуманітарною допомогою, зокрема:

- харчові продукти, ліки, медикаменти, текстильні вироби, засоби гігієни та першої необхідності тощо, тобто призначені не для продажу, а для забезпечення цивільного захисту населення та його першочергових потреб;

– паливно-мастильні матеріали, військове спорядження, транспортні засоби, зброя, обладнання тощо, тобто товари необхідні для забезпечення оборони та безпеки, ввезення яких можливе лише за наявності письмового рішення відповідної військово-цивільної або військової адміністрації [4].

Введення в дію положень зазначеної Постанови дозволило значною мірою скоротити кадрові та часові витрати. Однак товари, що відсутні у переліку, мають визнаватися гуманітарною допомогою на загальних засадах: на час дії воєнного стану така процедура відбувається за декларативним принципом (без прийняття відповідних рішень спеціально уповноважених державних органів та проходження процедур визнання допомоги гуманітарною).

Митне оформлення такої гуманітарної допомоги відбувається за місцем перетину кордону України шляхом подання спеціально розробленої форми Декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, яка обов'язково має містити таку інформацію: відомості про особу, яка здійснює декларування; відомості про відправника; відомості про отримувача; реквізити транспортного засобу, в якому здійснюється перевезення; фактичне місце розвантаження та пункт пропуску на митному кордоні; перелік товарів із зазначенням їхньої кількості та обсягу; підпис особи, яка переміщує товари (печатка не потрібна). Така декларація формується на кожну окрему вантажівку, що транспортує гуманітарну допомогу, та подається в паперовій або електронній формі. Декларування проводиться особою, яка перевозить товар (наприклад, водієм або уповноваженою особою), при цьому додаткові дозволи або заяви від сторони-отримувача не потрібні, що одразу скорочує фінансові витрати, які могли бути понесені на оформлення договорів та пошуки митного брокера [2].

Спрощення процедури митного оформлення гуманітарної допомоги, між іншим, передбачають скасування усіх заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі: фітосанітарного та ветеринарно-санітарного контролю; квотування; ліцензування тощо. Попри це, державний експортний контроль скасований не був – він зазнав певних змін, у зв'язку з цим не поширюється на спеціальні засоби індивідуального захисту, озброєння, боєприпаси, засоби та техніку, що використовуються для розвідки.

Крім того, зупинена видача на ввезення дозволів на видавничу продукцію з Росії, анульовано раніше видані дозволи, що є повною забороною до ввезення книг, журналів, підручників, газет тощо агресора.

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 року № 174 регламентовано окремий порядок пропуску через митний кордон таких товарів подвійного використання, як пластини для бронезилетів; переносні радіостанції нецивільного призначення; безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення; біноклі, монокулярні та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) нецивільного призначення; коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення; тепловізори, прилади нічного бачення [2].

До закінчення воєнного стану для визнання зазначених товарів гуманітарною допомогою та їх пропуск на територію України необхідно подати до органів митного оформлення гарантійний лист кінцевого отримувача за встановленою формою.

Ввезення інших товарів гуманітарної допомоги, які належать до:

- товарів подвійного використання – здійснюється відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 року № 86 [5];
- товарів військового призначення – відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 № 1807 [6].

Можна впевнено стверджувати, що активна комунікація між державними органами та волонтерськими організаціями та, як наслідок, запровадження чисельних змін у законодавстві суттєво спростили процедуру ввезення гуманітарної допомоги на територію України. Полегшено процедуру митного оформлення гуманітарного вантажу та визначено, зокрема, що товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом без прийняття відповідного рішення спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги. Проте це не означає, що достатньо придбати товар за кордоном, заповнити декларацію у пункті пропуску, вказавши, що товар є гуманітарною допомогою і ввезти його в країну.

Водночас особи, які мають намір в подальшому імпортувати товари гуманітарної допомоги в державу, мають бути обачними з огляду на постійне удосконалення законодавчого регулювання цього питання та встановлені особливості, обмеження та/або заборони щодо імпорту певних категорій товарів. Важливо дотриматись усіх процедур оформлення гуманітарного вантажу від початку та до самого кінця, адже вимоги Закону України «Про гуманітарну допомогу» змінені лише в частині порядку визнання вантажу – гуманітарною допомогою. Дотримання інших правил є обов'язковим. Зокрема, варто правильно визначити зміст договорів, дотримуватись критеріїв донорства, визначити отримувача даної гуманітарної допомоги, правильно скласти декларацію під час митного оформлення товару та передати гуманітарний вантаж отримувачу, який повинен мати відповідний статус.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Armstrong M. The Countries Pulling Their Weight in Ukraine Aid / M.Armstrong // Statista. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/MVcnhG9>.
2. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 р. № 174 : станом на 26 трав. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text>.
3. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV : станом на 16 черв. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.
4. Про затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань гуманітарної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 224 : станом на 21 берез. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-п#Text>.
5. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 р. № 86 : станом на 14 листоп. 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-п#Text>.
6. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення : Постанова Кабінет Міністрів України від 20.11.2003 р. № 1807 : станом на 11 берез. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-п#Text>.
7. Список міжнародної допомоги Україні (з 2014) / Вікіпедія. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/2CxI4Ed>.
8. Створений Президентом гуманітарний штаб відзвітував про результати роботи / Офіс Президента України, 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/hVcnbRI>.